

УДК 378.016:373.66(37.013.42)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВНЗ

Конончук А. І.

У статті розглядається дистанційне навчання як форма організації освітньо-виховного процесу і реалізація однієї із найбільш прогресивних сучасних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів у вищих навчальних закладах. Аналізується система дистанційного навчання та її особливості у контексті професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Розкрито ознаки дистанційного навчання: екстериторіальність, синхронний і асинхронний режим взаємодії учасників навчального процесу, використання інформаційно-комунікаційних засобів і специфічних програм і матеріалів, інтерактивність, командний підхід до організації навчального процесу, домінування самоконтролю над контролем з боку викладача. Зазначено, що перевагами дистанційного навчання над традиційною формою навчання є: економічність, гнучкість, інтернаціональність, одночасне вивчення навчальних дисциплін і практичне засвоєння інструментарію інформаційно-комунікаційних засобів, вільний доступ до світових масивів інформації, розвиток ринку освітніх послуг і обмін ними між вищими навчальними закладами. Виявлено, що найбільш сприятливі умови для впровадження дистанційного навчання у професійну підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери мають вищі навчальні заклади на рівні магістерських програм.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, професійна підготовка фахівців соціальної сфери, інформаційно-комунікаційні технології, ознаки дистанційного навчання, переваги дистанційного навчання.

В статье рассматривается дистанционное обучение как форма организации учебно-воспитательного процесса и реализации одной из наиболее прогрессивных современных образовательных технологий профессиональной подготовки будущих социальных работников и социальных педагогов в высших учебных заведениях. Анализируется система дистанционного обучения и ее особенности в контексте профессиональной подготовки специалистов социальной сферы. Раскрыты признаки и преимущества дистанционного обучения в сравнении с традиционной формой обучения. Выявлено, что наиболее благоприятные условия для внедрения дистанционного обучения в профессиональную подготовку будущих специалистов социальной сферы имеют высшие учебные заведения на уровне магистерских программ.

Ключевые слова: дистанционное обучение, дистанционное образование, профессиональная подготовка специалистов социальной сферы, информационно-коммуникационные технологии, признаки дистанционного обучения, преимущества дистанционного обучения.

The article deals with the distant learning as a form of organization of educational process and realization of the most progressive modern educational technologies in professional preparation of future social workers and social teachers in higher educational establishments. The system of the distant learning and the features of teaching is analysed in the context of professional preparation of specialists of social sphere. The signs of the system of the distant learning: exterritoriality, synchronous and asynchronous mode of cooperation of participants of educational process, use informative communication facilities and specific program sand materials, interactiveness, command going near organization of educational process, prevailing of self-control above control from the side of teacher. The advantages of the controlled from distant learning above the traditional form of learning is marked. They are: economy, flexibility, internationalness, simultaneous study of educational disciplines and practical mastering of tool of informatively-communication facilities, free access to the

world arrays of information, the development of educational services market and exchange by them between higher educational establishments. It is deduced that the most favorable terms for introduction of the system of the distant learning in professional preparation of future specialists of social sphere have higher educational establishments at the level of the master's degree programs.

Key words: distant learning, distance education, professional preparation of specialists of social sphere, informatively-communication technologies, signs of the distant learning, advantage of the distant learning.

Постановка проблеми. Швидкі темпи розвитку системи соціальних служб та професії соціального працівника і соціального педагога в Україні зумовлюють нагальну потребу підготовки висококваліфікованих кадрів відповідного рівня і профілю, здатних до ефективної роботи з різними категоріями клієнтів на рівні світових стандартів, готових до постійного професійного зростання. Це можливо лише у закладах освіти, які впроваджують у професійну підготовку майбутніх фахівців найбільш прогресивні ідеї організації навчального процесу, серед яких чільне місце сьогодні посідає дистанційне навчання. Процес реформування вищої освіти в Україні, який відбувається впродовж останніх років, засвідчив необхідність використання технологій дистанційного навчання як адекватну відповідь на світові тенденції глобалізації, інформатизації світу, підвищення динаміки його соціально-економічного розвитку, відкритості освітнього середовища. У цьому контексті дистанційне навчання створює широкі можливості для розв'язання принципово нових дидактичних завдань, спрямованих на забезпечення якості та ефективності реалізації моделі неперервної професійної освіти, серед яких ми виокремлюємо професійну підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах вищого навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що завдання, пов'язані з розробкою та впровадженням новітніх інформаційних технологій в освітню галузь в Україні, перебувають у центрі уваги органів влади, науково-педагогічної громадськості, закладів вищої освіти. Глибиною науково-теоретичного висвітлення проблеми відзначаються праці вітчизняних учених і фахівців у галузі теорії і практики дистанційної освіти: В. Бикова, В. Жулкевської, Г. Козлакової, Н. Корсунської, С. Кудрявцевої, В. Кухаренка, С. Лобачова, Н. Муліної, В. Олійника, П. Стефаненка, В. Солдаткіна, В. Тихомирова, В. Овсянникова, Б. Шуневича. Різні аспекти дистанційного навчання активно досліджуються О. Андрєєвим, Д. Бодненко, Я. Галетою, Р. Гуревич, Г. Громовою, Є. Долинським, М. Жалдак, С. Калашніковою, Є. Полат, В. Рибалко, Н. Сиротенко, С. Сисоевою, Л. Сущенко, С. Стрілець, О. Хмель, О. Чорною та ін. Серед зарубіжних дослідників дану проблему вивчають: М. Айзенштадт, Х. Бітам, С. Брітен, Г. Вомзлі, Дж. Деніел, А. Кларк, Д. Кіган, Д. Лорілард, Р. Мейсон, М. Мур, Г. Перратон, Дж. Семон, Дж. Сіменс, М. Томпсон, С. Уайт, М. Уеллер та ін. Разом з тим питання професійної підготовки фахівців соціальної сфери засобами дистанційного навчання залишається дослідженим недостатньо і потребує подальшого розгляду. **Мета статті** – проаналізувати можливості дистанційного навчання у фаховій підготовці соціальних педагогів і соціальних працівників в умовах університетської освіти.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз наукової літератури, досліджень та інформаційних ресурсів мережі Інтернет дозволив дійти висновку, що поняття "дистанційне навчання" (з англ. distant learning) не має однозначного тлумачення у наукових джерелах та офіційних документах і найчастіше відображає спосіб, метод, алгоритм здобуття і передачі знань через технології навчання на відстані. Характеризуючи його сутність, дослідники розглядають дистанційне навчання як "... систему, що включає проектування, організацію та проведення навчального процесу, за якої його учасники взаємодіють між собою через комплекс освітніх технологій навчання в умовах часового та просторового поділу суб'єктів навчання" [9, с. 90]. Дистанційне навчання реалізується за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (далі ІКТ) та психолого-педагогічних технологій на різних етапах навчання, де фундаментом освітнього процесу є особистісно

орієнтований підхід. Тому – це індивідуалізований освітній процес, а в системі професійної підготовки – набуття професійних компетентностей, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому освітньому середовищі вищого навчального закладу, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та ІКТ. Дистанційний навчальний процес передбачає з боку викладача проведення систематичних занять зі студентом, методично грамотне використання розробленого контенту для дистанційного навчання, засобів комунікацій та освітніх ресурсів мережі Інтернет, а також здійснення технічної підтримки навчального процесу. Технічні можливості для дистанційного навчання мають велике різноманіття та дозволяють вирішувати майже всі організаційні питання. Результат такого навчання, тобто сфокусований підсумок здобуття необхідних споживачеві дистанційних освітніх послуг, науковці визначають як дистанційну освіту (Є. Полат, А. Хуторський). На сьогодні реалізація дистанційного навчання як форми організації навчального процесу у вищих закладах освіти України має нормативно-правове підґрунтя, передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній рівень, ступінь і кваліфікацію та набуває все більшого поширення. Це пряма відповідь на виклики сьогодення щодо широкого впровадження ІКТ у сферу освіти, яка є визначальним чинником соціально-економічної, духовно культурної та наукової життєдіяльності суспільства, стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності держави у світі. Інформатизація освіти є пріоритетним напрямом інформатизації суспільства й незаперечним чинником її подальшого розвитку. На сьогодні дистанційна освіта є сучасною освітньою технологією, яка з'явилася, з одного боку, як відповідь освітніх систем на об'єктивні тенденції глобалізації та інформатизації світу, підвищення динаміки його соціально-економічного розвитку, а з іншого – як реакція на бурхливий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій та можливість їх застосування в освітній практиці.

У Положенні про дистанційне навчання МОН України зазначено, що "метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти", завданням – відповідно – "забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей" [10], що забезпечить студентам можливість отримати якісні знання, уміння та навички відповідно до обраної навчальної програми за місцем їх проживання або тимчасового перебування. З огляду на постійне зростання і поглиблення соціальних проблем і у зв'язку з цим зростаючий попит на спеціалістів соціальної сфери, дистанційне навчання дасть значно більшу можливість отримати вищу професійну освіту як молоді з віддалених районів, працюючим фахівцям, так і соціально незахищеним групам населення (інвалідам, військовослужбовцям і членам їхніх сімей, безробітним, особам, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі та ін.), незначна частина з яких, навчаючись у виші сьогодні за традиційною формою навчання, набуває професію соціального працівника.

Ефективність роботи даної системи пов'язана і з можливостями реалізувати у нових умовах як загально-дидактичні принципи навчання, так і спеціальні, тобто ті, які пов'язані з особливостями дистанційного навчання, а саме: *доступність навчання*, що, зокрема, дозволяє молодій людині з фізичними обмеженнями отримати вищу освіту, розширює аудиторію студентів, допомагає самореалізуватися у системі вищої професійної освіти; *індивідуальна спрямованість навчання*, створення комфортних умов для студентів і викладачів, урахування індивідуальних психологічних (сприйняття, пам'яті, мислення тощо) і особистісно-комунікативних особливостей, індивідуальний темп навчання, адже протягом усього навчального процесу відсутні як такі постійні навчальні групи, навчання відбувається індивідуально, що створює можливість для персональних зустрічей; *інтерактивна*

взаємодія суб'єктів навчального процесу, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентами і тим самим підвищує мотивацію до навчання останніх, поліпшує засвоєння матеріалу; *самостійність* освоєння досліджуваного навчального матеріалу студентами; *інформаційно-комунікаційна компетентність* як здатність до роботи з сучасними засобами інформатизації і телекомунікації, вміння їх використовувати у своїй діяльності; *професійний супровід* навчального процесу як надання навчально-методичної, психолого-педагогічної та організаційної допомоги тим, хто навчається в системі дистанційної освіти, оскільки при значній частці самостійної роботи в дистанційному навчанні якісні результати навчання – це добре продумана система супроводу викладачем студентів у навчальній діяльності. Тому ми визначаємо інформаційно-комунікаційну компетентність і професійний супровід як спеціальні принципи дистанційного навчання, які обумовлені особливостями його організації, а також і поділяємо точку зору дослідника Т. Громової щодо сутності професійного супроводу як "... системи взаємопов'язаних дій, заходів, що реалізуються в різноманітних формах і прийомах і забезпечує кваліфіковану допомогу тим, хто навчається протягом усього процесу в дистанційній освіті через реалізацію різних видів педагогічної діяльності (попередня діагностика, проектування навчання з акцентом на цілепокладання, мотивація студентів на навчальну діяльність, управління взаємодії зі студентами, організація навчального процесу, рефлексія, комунікація, контроль)" [4]. При цьому відбувається трансформація загальних принципів у контексті технічної підтримки навчального процесу.

У системі дистанційного навчання виділяють чотири типи суб'єктів: ті, хто навчається за дистанційною формою навчання (студенти, слухачі та ін.); ті, хто навчає (тьютори або викладачі, науково-педагогічний персонал та ін.); ті, хто планує навчальну діяльність, розробляє програми навчання, займається розподіленням студентів (слухачів) за групами і навчальним навантаженням тьюторів, вирішує різні організаційні питання (організатори); ті, хто забезпечує стабільне функціонування системи, вирішує технічні питання, слідкує за статистикою роботи системи (адміністратори).

Ведучим методом навчання при дистанційному навчанні є самостійна робота, а засобом – інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Разом з тим надання студентам можливості самостійного освоєння навчального і досліджуваного матеріалу потребує дистанційного консультативного супроводу, що дозволяє нам визначити консультування важливим методом при дистанційному навчанні. ІКТ в дистанційному навчанні – це технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальної програми (дисципліни), а також забезпечення організації і супроводу освітнього процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-телекомунікаційного зв'язку, в т. ч. Інтернету. Важливе значення в дистанційному навчанні належить також психолого-педагогічним технологіям, оскільки воно побудоване за законами дидактико-психологічного проектування програмно-педагогічних засобів та їх організаційно-педагогічної інтеграції. Ми визначаємо психолого-педагогічні технології у дистанційному навчанні як систему засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких використовуються для стимулювання внутрішніх резервів кожного учасника освітнього процесу під час професійного супроводу і тим самим забезпечує належний рівень якості навчання, виховання і розвитку особистості в умовах комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища, створеного ВНЗ.

На думку багатьох зарубіжних і вітчизняних учених, які досліджують проблему дистанційного навчання, до *основних ознак дистанційного навчання* слід віднести: *екстериторіальність* (відмежування викладача від того, хто навчається, відстанню; ті, хто навчається, не обмежені віддалами і можуть навчатися незалежно від місця проживання), *синхронний* (одночасне перебування у веб-середовищі дистанційного навчання всіх учасників – чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо) і *асинхронний* (учасники взаємодіють між собою із затримкою в часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо) *режим взаємодії учасників* навчального процесу: викладач-студент, студент-студент, студент-навчальна група (режим онлайн і офлайн), що у будь-якому випадку передбачає комунікацію (синхронну чи асинхронну) і цим відрізняється від пасивного сприймання

трансльованої через мережі віщання інформації; *використання значної кількості технічних навчальних засобів*, здатних об'єднати зусилля учасників навчального процесу й забезпечити донесення змісту навчального курсу до користувача; *використання специфічних навчальних програм та матеріалів*, які перед використанням проходять попереднє тестування та апробацію фахівцями-методистами дистанційного навчання; *забезпечення інтерактивності* між викладачами (тьюторами), адміністрацією вищого навчального закладу й тими, хто навчається; *командний підхід до організації навчального процесу*, який означає, що під час проведення масових форм роботи, у разі великомасштабності впровадження дистанційного навчання обов'язковим є поділ праці, різні завдання доручаються різним учасникам, які працюють разом у команді розроблювачів (змісту навчальних курсів, програмного забезпечення тощо); *домінування самоконтролю над контролем з боку викладача*, яке разом з тим не виключає можливість очних зустрічей для проведення семінарів, практичних або лабораторних занять з особистим викладачем, взаємодії студентів один з одним, занять у бібліотеках [3; 5; 11].

Водночас наголосимо на низці *переваг дистанційного навчання* над традиційною формою навчання, що допомагає, на нашу думку, зміцненню вищої освіти загалом, оскільки вона охоплює не тільки безпосередньо соціальних працівників, а й інших фахівців у професійній спільноті. У ході дослідження їх виявлено такі: *економічність* (зниження витрат на проведення навчання, оскільки не потрібно арендувати приміщення, зменшуються витрати на поїздки до місця навчання як студентів, так і викладачів; дозволяє проводити навчання одночасно великої кількості осіб, ефективніше використовуються навчальні площі і технічні засоби; вартість донесення інформації в мережі Інтернет значно нижча, а швидкість набагато вища, ніж традиційні способи та ін.); *гнучкість* (учасники самі можуть планувати час, місце і тривалість занять, причому отримувати освіту у зручному місці і зручний час); *висока якість навчання* за рахунок використання сучасних засобів, об'ємних електронних бібліотек та ін., створення спільного навчального середовища (особливо актуально для корпоративного навчання); *інтернаціональність* (можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни, та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном, можливість залучення до навчання спеціалістів із певних галузей, експертів з різних країн); *одночасне з вивченням предметів практичне засвоєння інструментарію ІКТ* – створення додаткових умов для впровадження ІКТ в освітні системи; *вільний доступ до значних масивів інформації*, що особливо важливо для користувачів, віддалених від наукових центрів, створення таким чином рівних умов розподілу інформації між регіонами в межах однієї країни, а також розширення доступу до необхідної наукової і навчальної інформації для тих, хто навчається, з інших країн; *розвиток ринку освітніх послуг* у світовому масштабі, що особливо важливо для дорослого населення різних країн світу, *можливість обміну освітніми ресурсами* між закладами вищої освіти і окремими особами, створення умов для подолання розриву в кількості та якості інформації, що використовується з метою обміну досвідом професійної освіти між країнами, де соціальна робота має тривалий період розвитку і країнами, де вона тільки розвивається. Аналізована форма навчального процесу модернізує підготовку фахівців, сприяє вдосконаленню їхньої кваліфікації на базі практичної діяльності, зміцнюючи зв'язок між теорією і практикою, скорочуючи час між вивченням і практичним застосуванням інноваційних ідей. Дистанційній освіті належить також позитивна роль у розвитку професійної спільноти. Оскільки вищі навчальні заклади володіють значною автономією, то це сприяє значній децентралізації у структурі дистанційної освіти, що потенційно сприяє підготовці фахівців у регіонах, слугує основою для розроблення різних програм із підвищення кваліфікації фахівців соціальної галузі.

У результаті дослідження нами вітчизняного досвіду підготовки фахівців соціальної сфери у вищих навчальних закладах засобами дистанційного навчання виявлено, що найбільш сприятливі умови для цього мають магістерські навчальні програми. По-перше, більшість магістерських програм триває півтора року, що робить їх фінансово доступними і привабливими. По-друге, існує можливість обрання найбільш прийнятної програми за фаховим спрямуванням підготовки,

спеціалізації (особливо важливо для тих, хто працює за фахом). По-третє, до цього спонукають міжнародні угоди, укладені вищими навчальними закладами, які передбачають впровадження дистанційних технологій навчання, відкритість освітнього середовища, інтеграцію у світовий освітній простір і найкоротший шлях до цього – магістеріум. По-четверте, зміст професійної підготовки у магістратурі у найбільшій мірі фокусує спрямованість навчальних дисциплін на інтеграцію теоретичних, методичних і практичних аспектів, що відповідає змістовій спрямованості дистанційного навчання. По-п'яте, успішне завершення такої програми уможливує продовження навчання за докторською програмою, а також кар'єрне зростання (значна кількість студентів магістерського рівня працюють і навчаються одночасно).

В останні роки ми спостерігаємо у нашій країні збільшення освітніх послуг та появи ВНЗ, які почали активно впроваджувати у навчальний процес дистанційну освіту. Зокрема, відбулося суттєве зростання рівня інформатизації й доступності ресурсів мережі Інтернет вищих закладів освіти, зріс рівень комп'ютерної грамотності науково-педагогічних працівників, обсяг фінансування програм інформатизації освітньої галузі, зріс рівень готовності студентів використовувати технології дистанційного навчання в освітній і подальшій професійній діяльності. Розпочала свою діяльність Академія дистанційної освіти, Інститути дистанційного навчання, відділи і центри дистанційного навчання у складі ведучих університетів України (Національний університет "Львівська політехніка", Академія праці, соціальних відносин і туризму, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та ін.). Аналіз нормативно-правової бази, наукових джерел з проблем розвитку дистанційної освіти, досвіду дає можливість зробити висновок, що нині дистанційна освіта в Україні перебуває на етапі активного становлення. Проте задля широкого розповсюдження сучасних технологій дистанційного навчання цього недостатньо, тим більше, щоб зайняти гідне місце в європейському освітньому просторі у сфері дистанційної освіти. Тому активне впровадження дистанційного навчання в систему підготовки спеціалістів із соціальної педагогіки і соціальної роботи в Україні залишається на часі як адекватна реакція на процеси глобалізації, інтеграції, інформатизації, відкритості освітнього середовища тощо.

Висновки. Таким чином, впровадження дистанційного навчання у вищій школі, де сьогодні реалізуються державні програми і проекти з інформатизації задля розбудови єдиного освітнього простору, позитивно впливає на якість та ефективність професійної підготовки майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів, оскільки дає можливість отримувати освітні послуги без відриву від виробництва, гармонійно поєднуючи навчання і життя, навчання та роботу, підтримувати постійний зв'язок з фахівцями, що проживають у віддалених регіонах, долучаючи їх до навчання, сприяють підвищенню інформаційно-комунікаційної компетентності соціального працівника. Дистанційна підготовка фахівців соціальної сфери – це засіб зміцнення системи вищої освіти загалом, оскільки вона охоплює не тільки безпосередньо соціальних працівників і соціальних педагогів, а й інших фахівців у ширшій спільноті. Аналізована форма модернізує підготовку фахівців, сприяє вдосконаленню їхньої кваліфікації на базі практичної діяльності, зміцнюючи зв'язок між теорією і практикою, скорочуючи час між вивченням і практичним застосуванням інноваційних ідей. Україна зможе стати повноправним суб'єктом сучасних відносин у системі вищої освіти і вести діалог з європейськими партнерами у галузі соціальної освіти за таких умов: якщо впровадження дистанційного навчання стане справді стратегічним напрямом політики у галузі вищої освіти (подолається розрив між рівнем політичних заяв, що проголошують дистанційну освіту державним пріоритетом, і реальним станом справ у цій галузі); якщо буде створено необхідну матеріально-технічну базу й забезпечено необхідні канали зв'язку для використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у освітній діяльності; якщо буде досягнуто належного рівня кадрового забезпечення, особливістю якого є якісно нові вимоги до викладачів від принципово нового рівня професійних і комп'ютерних знань та умінь до володіння концептуальними питаннями й дидактикою дистанційної підготовки (викладач стає консультантом, кваліфікованим опонентом, розробником науково-методичного забезпечення дистанційних матеріалів); якщо буде досягнуто належного рівня та сформовано необхідні вміння і навички використання інформаційних і комунікаційних

технологій у студентів. На сучасному етапі розвитку дистанційного навчання у процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери ці умови безпосередньо пов'язані з прогресуванням вишів у напрямі до навчання, підсиленого сучасними технологіями, розробленням стратегії дистанційного навчання на рівні освітніх закладів, презентацією відповідних педагогічних моделей на освітньому ринку, забезпеченням гнучкого, доступного, персоналізованого процесу надання освітніх послуг студентам дистанційної форми навчання, розвиток у студентів здатності інтегрувати дистанційне навчання в різні сфери соціально-культурного і професійного життя. Подальше вивчення окреслених умов, на нашу думку, дозволить більш конструктивно підійти до вирішення завдань професійної підготовки майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів у вишах України засобами дистанційного навчання.

Література

1. Актуальні проблеми сучасної соціології, соціальної роботи та професійної підготовки фахівців : матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. проф. І. В. Козубовської, проф. Ф. Ф. Шандора. – Ужгород, 2016. – 230 с.
2. Биков В. Ю. Технологія розробки дистанційного курсу : навч. посіб. / В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротинко, О. В. Рибалко ; за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
3. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : посібник для пед. працівників і студентів пед.вищих навчальних закладів / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : ДОВ "Вінниця", 2002. – 116 с.
4. Громова Т. В. Теория и технология подготовки преподавателей к деятельности в системе дистанционного обучения : автореф. дисс. на соискание уч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.08 теория и методика профессионального образования [Електронний ресурс] / Т. В. Громова. – Режим доступу:
<http://splanet.ru/paper/rl-390922/.php>. – Назва з екрана.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 191–193.
6. Інформаційно-комунікаційні технології у сучасному освітньому просторі : збірник матеріалів Всеукраїнського науково-методичного семінару із міжнародною участю "Інформаційно-комунікаційні технології у сучасному освітньому просторі" / за заг. ред. Л. О. Данильчук, Т. В. Захарчук, І. Ф. Лизун. – Кременець : Вид-во КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2011. – 128 с.
7. Закон України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки" від 09.01.2007р. №537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
zakon5.rada.gov.ua/laws/show/537-16. – Назва з екрана.
8. Лещенко І. Т. Розвиток дистанційної освіти в Російській Федерації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Лещенко Ірина Тимофіївна; Інститут пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Київ, 2008. – 22 с.
9. Носовець Н. М. Роль і функції викладача в системі дистанційного навчання / Н. М. Носовець // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія "Педагогічні науки". – Чернігів, 2017. – Вип. 144. – С. 90–94.
10. Положення про дистанційне навчання / Наказ МОН України від 25.04.2013 р. №466 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13. – Назва з екрана.
11. Сисоева С. О. Методологічні проблеми дистанційного навчання / С. О. Сисоева // Вісник Академії дистанційної освіти. – 2004. – № 2. – С. 21–28.